

Beänh Lyme

January 2015 | Page 1 of 3

Beänh Lyme laø gì?

Beänh Lyme do vi khuẩn (maàm beänh) laây bôui loaïi ve nai nhuồ bò nheãm beänh gaây ra. Caù con ngôôøi vaø thuồ vaăt coồ theắ bò beänh Lyme.

Nhồõng trồøng hôip beänh Lyme xaùy ra ôu ñaàu?

Taïi Hoa Kỳø, beänh Lyme xaùy ra phoắ bieán nhaát ôu vuøng Ñoàng Baéc vaø trung Ñaïi Taây Đoông vaø phía treãn Trung Taây. Taïi Massachusetts, beänh Lyme xaùy ra khaép tieàu bang.

Beänh Lyme laây lan ra sao?

Beänh Lyme laây lan do bò ve nai nheãm beänh caén. Ve thồøng baùm vaøo ngôôøi trong ít nhaát 24 giồø trồøc khi coồ theắ laây lan maàm beänh. Ve nai taïi Massachusetts cuõng coồ theắ mang maàm beänh gaây nheãm kyù sinh truøng Babesia vaø chồùng maát baïch caàu haít ôu con ngôôøi (coøn goïi laø granulocytic ehrlichiosis). Ve nai coồ theắ laây lan nheàu hôn moăt maàm beänh trong moăt làn caén.

Khi naøo coồ theắ bò beänh Lyme?

Beänh Lyme coồ theắ xaùy ra baát coồ luồc naøo trong naêm. Vi khuẩn gaây beänh Lyme do ve nai bò nheãm beänh laây lan. Ve nhuồ (con nhuồng) hoaít ñoàng maïnھ nhaát trong nhồõng thaùng thồoi tieát aám aùp tồø thaùng Naêm ñeán thaùng Baùy. Ve lòn thì hoaít ñoàng maïnھ nhaát trong muøa thu vaø muøa xuaãn nhồng cuõng coồ theắ ra ngoaøi caén baát coồ luồc naøo khi nheát ñoă muøa ñoàng treãn ñieãm ñoàng.

Caùc trieäu chồùng beänh Lyme xuaát hieän sồm ra sao sau khi ve caén?

Caùc trieäu chồùng sồm cuồa beänh Lyme, nhồ moồ taù beãn döøui, thồøng baét ñaàu xuaát hieän tồø 3 ñeán 30 ngaøy sau khi bò ve nheãm beänh caén. Neáu khoâng chồo trò thì caùc trieäu chồùng beänh Lyme treã coồ theắ xaùy ra haøng tuaàn ñeán haøng naêm sau làn bò nheãm ban ñaàu.

Beänh Lyme coồ caùc trieäu chồùng naøo?

Giai ñoain sồm (vaøi ngaøy ñeán vaøi tuaàn): Trieäu chồùng sồm phoắ bieán nhaát laø noãi meà ñay (ban ñoũ) nôi veát caén. Thồøng nhồng khoâng phaui luồc naøo cuõng baét ñaàu baèng veát ñoũ, nhuồ lan ra xung quanh, chính giồo phaúng neãn troàng gioáng nhồ baùnھ donut. Caùc trieäu chồùng gioáng beänh cuòm, nhồ soát, nhồc ñaàu, cồùng coắ, ñaàu hoĩng vaø ñaàu nhồc cô, khồup, meăt moũu vaø haích sồng to cuõng coồ theắ xaùy ra.

Ngay caù nhồõng trieäu chồùng naøy coồ theắ tồi bieán maát, nhồng neáu khoâng chồo trò y teá, moăt soá ngôôøi seồ bò noãi meà ñay trồu laïi ôu nhồõng nôi khaùc treãn cô theắ, vaø nheàu ngôôøi seồ bò nhồõng vaán ñeà nghiêãm troĩng hôn. ***Chồo trò trong giai ñoain sồm ngaên ngồo nhồõng vaán ñeà nghiêãm troĩng hôn sau naøy.***

Gia ñoain treã hôn (vaøi tuaàn ñeán vaøi naêm): Neáu khoâng chöõa trò, ngôõøi bò beãnh Lyme coù theã bò nhöõng trieäu chöùng giai ñoain treã, ngay caù khi hoï chöa bao giôø noãi meà ñay. Khòup, heã thaàn kinh vaø tim thöðøng bò aính höõung nhaát.

- Khoaúng 60% ngôõøi bò beãnh Lyme khoâng chöõa trò seõ bò vieãm khòup goái, cuøi choù vaø/hoaëc coã tay. Vieãm khòup coù theã lan töø khòup naøy sang khòup khíauc vaø trôu thaøn maõn tính.
- Nhieàu ngôõøi khoâng chöõa trò seõ bò caùc vaán ñeà veà heã thaàn kinh. Nhöõng vaán ñeà naøy bao goàm vieãm maøng naõo (söng maøng bao quanh naõo vaø tuýy soáng), yeáu maët (lieät Bell) hay caùc vaán ñeà khíauc vôùi daây thaàn kinh ôu ñeàu, vaø yeáu hay ñau (hoaëc caù hai) ôu tay, caùnh tay, baøn chaân vaø/hoaëc chaân. Nhöõng trieäu chöùng naøy coù theã keuo daøi haøng thaùng, thöðøng thay ñoãi töø nheï ñeán naëng.
- Beãnh Lyme cuõng coù theã aính höõung ñeán tim, laøm chaãm nhòp tim vaø ngaát xæu. Aính höõung ñeán tim neáu khoâng söm thì ñeán muoän.

Còu chöõa trò ñöõic beãnh Lyme khoâng?

Ngôõøi bò chaån ñoain beãnh Lyme coù theã chöõa trò baèng khíaùng sinh. **Chöõa trò nhanh chöùng trong giai ñoain söm cuõa beãnh naøy seõ ngaên ngôõa nhöõng vaán ñeà nghieãm troíng hôn sau naøy.**

Laøm gì ñeã giaùm nguy cô bò beãnh Lyme, hay baát còu beãnh naø khíauc do ve caén?

Phoøng ngôõa töø chính quyù vò! AÙp duíng caùc böðuc sau ñeã giaùm nguy cô bò ve caén. Ve hoait ñoäng maính nhaát trong thôøi tieát aám aùp, thöðøng töø cuoái muøa xuaân ñeán muøa thu. Tuy nhieân, ve coù theã ra ngoaøi baát còu luèc naøo khi thôøi tieát treân ñieãm ñoäng. Ve baùm vaøo caây coái vaø coù nhieàu ôu moãi tröðøng soáng raãm raíp, coù nhieàu caây hay coù. Ve thöðøng khoâng soáng ôu baõi bieán nhieàu caùt, thoàng maùt nhöng laïi xuaát hieän ôu nhöõng ñuïn caùt coù coù. Khi quyù vò ra ngoaøi ôu nhöõng nôu coù theã coù ve (chaúng haïn nhö nôu raãm raíp, coù nhieàu caây coù), haøy theo nhöõng böðuc ñôn giaùm döõu ñeã töi baùo veã mình vaø ngôõøi thaån cuõa mình:

- Duøng thuoác ñuoãi coãn truøng coù **DEET** (N-N-diethyl-meta-toluamide) hay **permethrin** theo chæ daãn treân nhaõn saün phaãm. Khoâng duøng caùc saün phaãm DEET cho treù sö sinh döõu hai thaùng vaø neân sö duíng ôu noàng ñoã 30% hay ít hôn ôu treù löu hôn. Saün phaãm permethrin ñöõic cho duøng treân nhöõng loaïi nhö quaàn aùo, giaøy deùp, khíaen traùi giöõùng vaø duíng cuï caém traïi, vaø khoâng neân xöuc leân da. Thoàng tin theãm veã vieäc choïn thuoác ñuoãi coãn truøng vaø caùch sö duíng an toaøn coù trong Tôø Thoàng Tin Söc Khoùe MDPH veã Thuoác Ñuoãi Ve taï www.mass.gov/dph/cdc/factsheets/factsheets.htm. Neáu quyù vò khoâng theã leân maing, xin lieän laïc MDPH theo soá (617) 983-6800 ñeã laáy moät baùn treân giaáy.
- Maëc quaàn daøi, maøu saùng, oáng quaàn nheüt vaøo vôu hay giaáy oáng, vaø aùo tay daøi. AËn maëc nhö vaãy coù theã raát khòu chòu khi tröøi noùng nhöng seõ ngaên

không cho ve bằm vạo da vạo giuúp quyù vò phaut hieän ve trên quaàn àuò mình nhanh hôn.

- Nĩ trên ñööðng mọøn thoäng thoàng khi ñi boä hay leo nuùi, traühnh nhööng nôì coù bôø rìa voán thööðng coù ve ôu ñòu.
- Hoùi bàuc số thuù y veà caùc löïa choïn ñuoãi ve (vọng ñeo coã, thuoác ñuoãi ve) cho thuù nuôi cuìa quyù vò.

Quyù vò coù bieát?

Quyù vò không caàn phaùi laø ngööði leo nuùi trên Cape Cod mòi lo ngaii veà ve. Tãii Massachusetts, quyù vò coù theã bò caén trong khu vööðn riêng cuìa mình. Coù ráát nhiều thòu quyù vò coù theã laøm trong khu vööðn cuìa mình ñeã ngaên không cho ve ñeán! Vieáng thaêm maing lööuì Beänh Ve MDPH tãii www.mass.gov/dph/cdc/epi/lyme/lymehp.htm ñeã bieát caùc ñeà nghò.

Sau khi ñi qua nhööng vường coù theã coù ve, kieám tra baùn thaân, con caùi vạo thuù nuôi xem coù bò ve bằm không. Ve nhòu, goii laø con nhöng, coù kích côø baèng haít cây anh tuộc. Ve nai lòun coù kích côø baèng haít meø. Caù ve nhòu vạo ve nai lòun ñeàu coù theã laây lan vi khuaän goii laø beänh Lyme; tuy nhieän, ve nhòu nguy hieám hôn. Chuùng ráát hung haén vạo quaù nhòu neän khoù phaut hieän trên cô theã ñööðc trởø khi quyù vò nhìn kyõ. Khi kieám tra xem coù ve không, nhòu laø ve thích nhööng nôì aám àup vạo aám oòut. Luoän kieám tra sau goái, naùch, haùng, da ñeàu, sau coã vạo sau tai. Neáu quyù vò thaáy ve bằm vạo cô theã, duøng nhíp baét noù ra caøng sòum caøng toát. Không bòup hay vaèn ve maø haõy keip chaët vạo keòu noù ra.

Bieát caùc trieäu chöùng cuìa beänh Lyme nhö môa taù trong tồø thoäng tin naøy. Neáu quyù vò ñeã ôu nôì coù theã coù ve vạo bò nhööng trieäu chöùng cuìa beänh Lyme, hay baát còu beänh naøo do ve gaây ra, ñeán bàuc số chaêm sòuc sòuc khoùe ngay laáp tồuc.

Coù theã laáy theâm thoäng tin ôu ñeàu?

- **Neáu coù thaéc maéc veà sòuc khoùe cuìa mình**, lieän laïc vòuì bàuc số, y taù, hay beänh xaù chaêm sòuc sòuc khoùe.
- **Neáu coù thaéc maéc veà beänh Lyme hay nhööng beänh khauc do ve laây lan**, lieän laïc vòuì MDPH theo soá (617) 983-6800 hay soá mieän phí (888) 658-2850 hoaèc trởic tuyeán tãii <http://www.mass.gov/dph>. Quyù vò cuõng coù theã lieän laïc vòuì Hoài Ñoàng Sòuc Khoùe ñeà phöðng (coù neàu trong danh baì döðuì phaàn “Government” (Chaüh Quyeàn)).

Neáu coù thaéc maéc veà thuoác dieät ve, ñoic Tôø Thoäng Tin Sòuc Khoùe Công Coäng MDPH veà Thuoác Dieät Ve tãii www.mass.gov/dph/cdc/factsheets/factsheets.htm. Neáu không theã leän maing, quyù vò coù theã hoùi xin möät baùn tồø thoäng tin MDPH trên giaáy baèng caùch goii soá MDPH neàu trên

Vietnamese Lyme Disease Fact Sheet

